

Права детета и стандарди Уједињених нација

Међународни стандарди

- ✓ Општи документи о људским правима
- ✓ Конвенција о правима детета са опционим протоколима
 - Општи коментари Комитета за права детета
 - Пракса Комитета за права детета
- ✓ Други инструменти УН
- ✓ Други стандарди УН (меко право)
 - Инструменти УН постављају минималне стандарде које државе чланице морају гарантовати, кроз примену одговарајућих прописа и мера, у циљу обезбеђивања услова за живот и развој сваког детета које се налази под њиховом јурисдикцијом.

Међународни стандарди

- ✓ Општи документи о људским правима
- Универзална декларација о људским правима
- Међународни пакт о грађанским и политичким правима
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима
- Конвенција о укидању свих облика расне дискриминације
- Конвенција против тортуре и других сурових нељудских или понижавајућих казни или поступака
- Конвенција о правима особа са инвалидитетом
- Конвенција о заштити свих лица од присилних нестанака

Међународни стандарди

- ✓ Конвенција УН о правима детета са опционим протоколима – 1989, ратификована Законом о потврђивању Конвенције УН (Сл. лист СФРЈ Међународни уговори 15/90 и Службени лист СФРЈ). СРЈ-Међународни уговори 4/96 и 2/97)
- ✓ Општи коментари Комитета за права детета – 24 (Treaty bodies search – ohchr.org)
- ✓ Три додатна Протокола;
- ✓ Факултативни протокол о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији –ратификован 2002
- ✓ Факултативни протокол о учешћу деце у оружаним сукобима – ратификован 2002
- ✓ Факултативни протокол у поступку комуникације – потписан 2012, али још није ратификован

Пракса Комитета за права детета

Стандарди УН у вези породичних односа

- **НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА**
- **ПРАВО ДЕТЕТА НА МИШЉЕЊЕ И ПАРТИЦИПАЦИЈА ДЕТЕТА**
- **ПРАВО ДЕТЕТА ДА ЗНА СВОЈЕ ПОРЕКЛО**
- **ПРАВО ДЕТЕТА НА ЖИВОТ У ПОРОДИЧНОЈ СРЕДИНИ**
- **ПРАВО ДЕТЕТА НА ЗАШТИТУ ОД НАСИЉА**

Ко је дете?

- Према члану 1. Конвенције о правима детета дете је лице млађе од 18 година, осим ако је законом одређене земље прописана нижа старосна граница за пунолетство.
- Афричка повеља о правима и добробити детета (која се назива и АЦРВЦ или Повеља за децу), коју је усвојила Организација афричког јединства (ОАУ) 1990. године, такође дефинише дете као људско биће млађе од 18 година.

Ко је дете?

- Лице било које националности, све док је оно млађе од 16 година и нема право да одлучује о свом месту пребивалишта према закону његовог уобичајеног боравишта, закону његовог држављанства или унутрашњем праву државе којој се обраћа.

Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања (Луксембург, 20. маја 1980, ратификована у Србији 2001).

Ко је дете?

- Породични закон у Републици Србији (Службени гласник број 18/05) ступио на снагу 04. марта 2005. године, примењиван од 1. јула 2005. године) није дао општу дефиницију детета.
- Према члану 11 пунолетна особа је лице које је навршило 18 година, тако да је дете свако лице испод овог узраста.
- Али, пуноправно способно лице може постати лице које има 16 година ако одлуком суда постане родитељ или ступи у брак.

Текст Конвенције

- Текст Конвенције је подељен на преамбулу и три дела.
- Преамбула изражава основне принципе Уједињених нација и главне ставове о правима детета.
- Свако има право на сва права и слободе утврђене, без разлике било које врсте, као што је раса, пол, језик, религија, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, имовинско стање, рођење или други статус.
- Детињство има право на посебну бригу и помоћ, јер дете, за потпун и складан развој своје личности, треба да расте у породичном окружењу, у атмосфери среће, љубави и разумевања.

Текст Конвенције

- Први део Конвенције прокламује све врсте права детета,
- Други део Конвенције садржи даље одредбе о обавезама држава чланица и регулише оснивање и рад надзорног тела за Конвенцију, које се зове Комитет за права детета.
- Трећи део регулише мере имплементације, као што је начин на који владе и међународне организације попут УНИЦЕФ-а треба да раде како би осигурале да деца буду заштићена у својим правима.

Четири водећа принципа Конвенције

- Недискриминације (члан 2)
- Најбољи интереси детета (члан 3)
- Право на живот, опстанак и развој (члан 6)
- Поштовање ставова детета (члан 12)

Четири водећа принципа Конвенције

- Недискриминација (члан 2):
- Конвенција се примењује на сву децу, без обзира на њихову расу, веру или способности; шта год да мисле или говоре, из које год врсте породице потичу.
- Није важно где деца живе, који језик говоре, чиме се баве њихови родитељи, да ли су дечасти или девојчице, каква је њихова култура, да ли имају инвалидитет или да ли су богати или сиромашни.
- Ниједно дете не би требало да буде неправедно третирано по било ком основу.

Четири водећа принципа Конвенције

- Најбољи интереси детета (члан 3):
- Најбољи интереси деце морају бити примарна брига у доношењу одлука које могу утицати на њих.
- Сви одрасли треба да раде оно што је најбоље за децу.
- Када одрасли доносе одлуке, треба да размишљају о томе како ће њихове одлуке утицати на децу. Ово се посебно односи на креаторе буџета, политике и закона.

Четири водећа принципа Конвенције

- **Право на живот, опстанак и развој (члан 6):**
- **Деца имају право на живот.**
- **Држава треба да обезбеди да деца преживе и здраво се развијају.**

Четири водећа принципа Конвенције

- Поштовање ставова детета (члан 12):
- Када одрасли доносе одлуке које утичу на децу, деца имају право да кажу шта мисле да треба да се деси и да се њихово мишљење узме у обзир.
- То не значи да деца могу да говоре родитељима шта да раде.

Четири водећа принципа Конвенције

- Поштовање ставова детета (члан 12):
- Конвенција признаје да ниво учешћа детета у доношењу одлука мора да одговара степену зрелости детета.
- Способност деце да формирају и изражавају своје мишљење развија се са годинама и већина одраслих ће природно дати већу тежину ставовима тинејџера него онима предшколског узраста, било у породичним, правним или административним одлукама.

Три документа УН од значаја за осигурање права детета

- Резолуција коју је усвојила Генерална скупштина (такође позната као А/РЕС/С-27/2) на 6. пленарном састанку 10. маја 2002. која се зове „Свет погодан за децу” приложена овој резолуцији.
- Општи коментар бр. 12 (2009) Право детета да буде саслушано од стране Комитета за права детета Педесет прва седница Женева, (позната и као ЦРЦ/Ц/ГЦ/12) од јула 2009.
- Општи коментар бр. 14 (2013) познат и као ЦРЦ/Ц/ГЦ/14 о праву детета да се његов или њен најбољи интерес узима примарно у обзир.

Свет погодан за децу

- У овој резолуцији, државе чланице су навеле да је направљен велики напредак и да су милиони младих живота спасени, више деце него икада у школи, више деце је активно укључено у одлуке које се тичу њихових живота и да су закључени важни уговори о заштити деце.
- Међутим, и даље је било много препрека, а како би их уклониле, државе уговорнице су успоставиле принципе и циљеве који би требало да учине свет прикладним за децу
- Садржи план акције у циљу стварања „света за децу, односно по мери детета“!!!

Свет по мери детета - принципи

1. Ставити децу на прво место - најбољи интерес детета примарни фактор.
2. Искоренити сиромаштво: улагати у децу, хитно предузети мере да се елиминишу најгори облици дечијег рада.
3. Не оставити дете иза себе, значи да се свака девојчица и дечак рађају слободни и једнаки у достојанству и правима и да се морају окончати сви облици дискриминације који утичу на децу.
4. Брига за свако дете, што значи да деца морају да добију најбољи могући почетак у животу. Њихов опстанак, заштита, раст и развој у добром здрављу и уз правилну исхрану су суштински основ људског развоја.

Свет погодан за децу принципи

- 5. Образовати свако дете, значи да све девојчице и дечаки морају имати приступ и завршити основно образовање које је бесплатно, обавезно и квалитетно. Родне разлике у основном и средњем образовању морају бити елиминисане.
- 6. Заштита деце од повреде и експлоатације, значи да деца морају бити заштићена од свих аката насиља, злостављања, експлоатације и дискриминације, као и свих облика тероризма и узимања талаца.
- 7. Заштитити децу од рата, што значи да деца морају бити заштићена од ужаса оружаног сукоба и да деца под страном окупацијом морају бити заштићена, у складу са одредбама међународног хуманитарног права.
- 8. Борба против ХИВ/АИДС-а, што значи да деца и њихове породице морају бити заштићени од разорног утицаја вируса хумане имунодефицијенције/синдрома стечене имунодефицијенције (ХИВ/АИДС).

Свет погодан за децу принципи

- 9. Слушати децу и обезбедити њихово учешће. Ово право је веома важно јер указује да су деца и адолесценти сналажљиви грађани способни да помогну у изградњи боље будућности за све и да сви одрасли морају да поштују њихово право да се изразе и да учествују у свим стварима које их се тичу, у складу са својим годинама и степеном зрелости.
- 10. Заштита Земље за децу је такође веома важна јер то значи да одрасли морају да чувају природно окружење, за садашње и будуће генерације. Они морају пружити сву помоћ како би заштитили децу и минимизирали утицај природних катастрофа и деградације животне средине на њих.

Општи коментар бр. 12 (2009)

- Право детета да буде саслушано од стране Комитета за права детета Педесет прва седница Женева, (позната и као ЦРЦ/Ц/ГЦ/12) [3] од јула 2009.
- Члан 12. Конвенције о правима детета предвиђа:
 - “1. Државе уговорнице ће обезбедити детету, које је способно да формира своје ставове, право да слободно изражава те ставове у свим питањима која се тичу детета, при чему се ставовима детета придаје одговарајући значај у складу са узрастом и зрелошћу детета.
 - 2. У ту сврху детету ће се посебно пружити прилика да буде саслушано у било ком судском и административном поступку који се тиче детета, било директно, било преко представника или одговарајућег органа, на начин и у складу са процедуралним правилима националног закона .”

Општи коментар бр. 14 (2013)

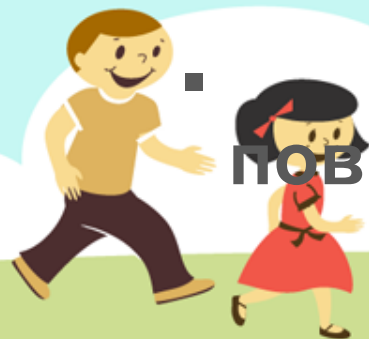
- Познат и као ЦРЦ/Ц/ГЦ/14 о праву детета да се његов или њен најбољи интерес примарно узима у обзир - шта је у најбољем интересу детета у светлу специфичних околности које дете чине јединственим.
- Даје листу елемената које треба узети у обзир приликом процене најбољег интереса детета, као што су:
 - ставови детета, идентитет детета (укључује карактеристике као што су пол, сексуална оријентација, национално порекло, вера и уверења, културни идентитет, личност), очување породичног окружења и одржавање односа,
 - брига, заштита и безбедност детета, ситуација угрожености (као што је инвалидитет, припадност мањинској групи, бити избеглица или азилант, жртва злостављања, живот на улици итд.)

▪ право детета на здравље и право детета на образовање.

Конвенција речима детета

- Језиком прилагођеним деци можемо рећи да су „права“ нешто што свако дете треба да има или може да уради.
- Свако дете мора да има иста права. Ова права су наведена у Конвенцији УН о правима детета и свака држава која је пристала на та права мора их поштовати
- Сва права су подједнако важна.
- Свако право детета мора бити у његовом најбољем интересу и не сме бити критично за његово право.

▪ Свако има обавезу да заштити дете од повреде.

Конвенција речима детета

- Сва деца млађа од 18 година имају ова права.
- Сва деца имају ова права, без обзира;
- ко су, где живе,
- шта им родитељи раде,
- који језик говоре,
- које су вероисповести,
- да ли су дечак или девојчица, каква је њихова култура, да ли имају инвалидитет, да ли су богати или сиромашни.

Ниједно дете не би требало да буде неправедно ком основу.

Конвенција речима детета

- Сви одрасли треба да раде оно што је најбоље за децу.
- Када одрасли доносе одлуке, треба да размишљају о томе како ће њихове одлуке утицати на њих.
- Држава има одговорност да осигура заштиту права деце. Они морају помоћи породици деце да заштите њихова права и створе окружење у којем могу бити безбедни, расти и достићи свој потенцијал.
- Породица деце има одговорност да помогне и да обезбеди да њихова права буду заштићена.

Права детета речима детета

- Дете има право да буде живо.
- Дете има право на име и право на држављанство (да припада држави).
- Дете има право на идентитет – званичну евиденцију о томе ко је. Нико му/јој ово не треба да одузме.
- Дете има право да живи са породицом која брине о њему.
- Ако дете живи у другој земљи од својих родитеља, оно има право да буде заједно на истом месту.
- Дете има право да буде заштићено од отмице.

Права детета речима детета

- Дете има право на приватност.
- Закон треба да их заштити од напада на њихов начин живота, њихово добро име, њихове породице и њихов дом
- Дете има право да добије информације које су важне за његово/њено благостање, из радија, новина, књига, компјутера и других извора.
- Одрасли треба да се увере да информације које деца добијају нису штетне и да им помогну да пронађу и разумеју информације које су им потребне.

Права детета речима детета

- Дете има право да га одгајају родитељи ако је могуће.
- Оба родитеља деле одговорност за васпитање своје деце и увек треба да размисле шта је најбоље за свако дете.
- Државе треба да помогну родитељима пружањем услуга за њихову подршку, посебно ако оба родитеља раде

Права детета речима детета

- Дете има право да буде заштићено од повреде и малтретирања, телесно или душевно.
- Држава треба да обезбеди да се деца правилно брину и да их заштите од насиља, злостављања и занемаривања од стране њихових родитеља или било кога другог ко се брине о њима.

Права детета речима детета

- Дете има право на посебну негу и помоћ ако не може да живи са родитељима.
- Деца о којима не може да брине сопствена породица морају да буду збринуте како треба, од људи који поштују њихову веру, културу и језик.

Права детета речима детета

- Дете има право на негу и заштиту ако је усвојено или у хранитељству.
- Дете има право на посебну заштиту и помоћ ако је избеглица (ако је принуђено да напусти свој дом и живи у другој држави), као и сва права из ове конвенције.
- Када се деца усвајају, прва брига мора бити шта је најбоље за њих.
- Иста правила треба да важе без обзира да ли су деца усвојена у земљи у којој су рођена, или ако су одведена да живе у другој земљи.

Права детета речима детета

- Дете има право на посебно образовање и негу ако има инвалидитет, као и сва права из ове конвенције, како би могло да води пун и самосталан живот.
- Дете има право на најбољу могућу здравствену заштиту, исправну воду за пиће, хранљиву храну, чисту и безбедну животну средину, како би остала здрава.
- Богате земље треба да помогну сиромашнијим земљама да то постигну.

Права детета речима детета

- Ако дете живи под старатељством или у другим ситуацијама ван куће, он/она има право да се ови животни аранжмани редовно проверавају како би се утврдило да ли су најприкладнији.
- Дете има право да добије помоћ од државе ако је сиромашно или му је потребна. Држава треба да обезбеди додатни новац за децу породица у невољи.
- Дете има право на храну, одећу, безбедно место за живот и на задовољење основних потреба детета. Ниједно дете не би требало да буде у неповољном положају тако да не може да ради много ствари које могу друга деца.

Права детета речима детета

- Дете има право на квалитетно образовање. Децу треба подстицати да иду у школу на највиши ниво који могу.
- Сва деца и млади имају право на основно образовање, које би требало да буде бесплатно. Богате земље треба да помогну сиромашнијим земљама да то постигну.
- Дисциплина у школама треба да поштује људско достојанство деце.
- Младе људе треба подстицати да достигну највиши ниво образовања за који су способни.

Права детета речима детета

- **Образовање детета треба да му помогне да искористи и развије своје таленте и способности. Такође треба да помогне деци да науче да живе мирно, да штите животну средину и поштују друге људе. Требало би да подстиче децу да поштују своје родитеље, своју и друге културе.**
- **Дете има право да практикује сопствену културу, језик и веру - или било коју другу по свом избору.**
- **Мањинским и аутохтоним групама потребна је посебна заштита овог права.**
- **Деца имају право да уче и користе језик и обичаје својих породица, било да их дели већина људи у земљи или не.**

Права детета речима детета

- Дете има право да се игра и одмара и да се укључи у широк спектар активности.
- Дете има право на заштиту од рада који му штети, а штети његовом здрављу и образовању.
- Ако деца раде, имају право да буду безбедна и поштено плаћена. Држава треба да заштити децу од рада који је опасан, или би могао штетити њиховом здрављу или образовању.
- Дете има право на заштиту од штетних дрога и од трговине дрогом.
- Држава треба да обезбеди начине заштите деце од опасних дрога.

Права детета речима детета

- Дете има право да буде ослобођено сексуалног злостављања.
- Нико не сме да отме или прода дете.
- Држава треба да заштити децу од сексуалног злостављања и да обезбеди да деца не буду отета или продата.
- Децу треба заштитити.
- Дете има право на заштиту од било које врсте експлоатације (искоришћења).

Права детета речима детета

- Дете има право на помоћ ако је повређено, занемарено или лоше третирано.
- Дете има право на правну помоћ и правичан третман у правосудном систему који поштује његова права.
- Затворске казне за децу треба користити само за најтежа кривична дела.
- Ако закони земље детета пружају бољу заштиту његових/њених права од чланова ове конвенције, ти закони треба да се примењују.

Права детета речима детета

- Држава треба да упозна родитеље и децу са Конвенцијом.
- Деца имају право да знају своја права!
- Одрасли би требало да знају за ова права и да помогну деци да уче о њима.

Право да зна своје порекло

Дете ће бити регистровано одмах након рођења и имаће од рођења право на име, стицање држављанства и, колико је то могуће, право да зна ко су му родитељи и право на њихово старање. – члан 7. став 1. КоПД

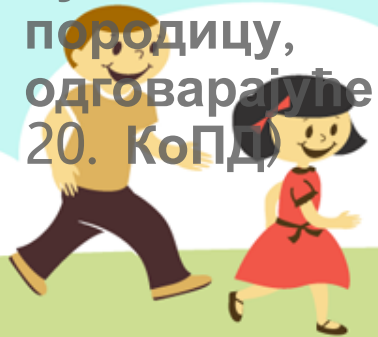
Део права детета на идентитет (члан 8. КоПД) – обавеза поштовања детета на очување идентитета

Предуслов за остваривање права детета да се о њему старају његови родитељи (чл. 9-10. и 18. КоПД)

Право на живот у породичној средини

- Право детета да не буде одвојено од родитеља против њихове воље, осим када надлежне власти, уз судски надзор, одреде у складу са важећим законом и поступком да је такво одвајање неопходно у најбољем интересу детета.(члан 9. став 1. КоПД)
- Право детета које је одвојено од једног или оба родитеља да редовно одражава личне односе и непосредне контакте са њима, осим ако је то у супротности са најбољим интересима детета (члан 9. став 3. КоПД)
- Право детета чији родитељи живе у различитим државама да редовно одржава контакте са оба родитеља, укључујући право детета или родитеља да уђе на територију државе чланице или да је напусти ради поновног спајања породице (члан 10. КоПД)
- Право детета које је привремено или трајно лишено породичне средине да му буде обезбеђено алтернативно старање, између осталог смештај у другу породицу, одговарајуће кафалах према исламском праву, усвојење или смештај у установе за бригу о деци (члан 20. КоПД)

Право детета на подршку породице

- Родитељи одн. старатељи имају примарну одговорност за подизање и развој детета, а државе су дужне да им пруже одговарајућу помоћ у том процесу. Најбољи интерес детета ће бити њихова основна брига (члан 18. КоПД)
- Детету треба обезбедити останак у породичном окружењу кад год је то могуће (принцип неопходности), а само уколико породица, чак ни уз одговарајућу подршку система, није у могућности да се стара о детету, држава треба да обезбеди алтернативно старање прилагођено потребама детета (принцип прикладности)

Право детета на подршку породице

- Одлуке о издвајању детета из породице треба редовно преиспитивати и омогућити поновно спајање детета са породицом чим престану разлози због којих је таква одлука била донета.
- Економски разлози, инвалидитет детета или његових родитеља, не могу бити оправдање за одвајање детета од породице, већ су знак потребе да се породици пружи одговарајућа подршка и помоћ

ХВАЛА НА ПАЖЊИ

СВАКИ КОМЕНТАР И ПИТАЊЕ СУ ДОБРОДОШЛИ!

